

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Quatuor Consequentibus Pertexens, Quae post beatum S. Xaverij
Obitum Soc. Patres ad Dei gloriam in iisdem Prouinciis gessere

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1667

48. Labores, & fructus Soc. in Salfeti.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11445

rentibus in continentem missi ne quis ad Christum eos pelliceret, tunc ab eisdem in Insulam reuerti, eandem cum iis baptismi lucem adepti sunt.

Deerant huic messi littoralia continentis Salsætæ, ad ortum Goæ obiacentia, in quibus qua villæ qua pagi sexaginta Luitani iuris, sub arcis munitissimæ tutela. Numerus incolarum quinquagies mille, rari admodum Christiani, ethnici nimirum, & Mauris nimium vicina mediterranea late tenentibus, qui præter sectarum suarum propugnationem, perpaucos illos sic fœdant Christianos, vix vt aliud præter nomen, illos ab infidelibus discernat. Verum enim vero vbi annuit Deus, perumpit eius gratia quicquid obstat. Penetrauit se illuc etiã & diffudit ministerio Patrum, Christi fides, ac licet non aded turmatim, & insularum simul integrarum conuersione id gestum sit, multis tamen ex omni ethnicorum & Saracenorum genere millibus, Christianorum numerus auctus est: quam in rem momenti plurimum habuit, morborum, supra naturæ vim mira curatio, cuius facultatem nonnullis Patribus Goa illuc missis Deus tribuerat: hi corporibus infidelium sanandis, vnâ & animos sanabant, & de potentia Sacramenti baptismatis, & Christianorum Dei clementia, cogebant omnes sentire magnificè. Profuit huc item maiorem in modum Patrum suasio, de nosocomio quod Goæ habebant Marganum transferendo, quod illic inter maritima, insigne est oppidum, aperta enim vniuersis domo quæ infideles indiscriminatim vti Christianos, ægrotos admitteret; prodenteque se in eos Christiani moris illa incomparabili charitate, stupere scilicet barbari; assueti ægrotos etiam filios domo projicere, nisi beneficio naturæ citius sanarentur; & ad eam legem intimè affici quæ in hostes quoque tam esset benefica; sani demum interdum miraculo magis, quam medendi arte, deprædicare illam in patria, & Patres mirifice apud suos laudare, longe alios ab suis Cascigibus, & Brachmanis, tum potestatis diuinæ munere, tum omni vitæ morumque ratione; hinc Patres denique cum eos adirent ad promulgandum Dei verbum, & audiri ab iis reuerenter, & magno auctoritatis pondere persuadere quæ docerent. Ita sensim de solo sterili læta seges; hinc mille, inde octingenta, plura etiam alibi capita vitæ fontibus lustrata Brachmanum fermè, & Ganzarum: apertæ scholæ in quibus pueri Christiana discerent rudimenta, quibus accuratius imbuti, portento par esset si vnquam ab iis desciscerent. Fundatæ præterea nostrorum stationes & templa in pagis multo populo habitatis, vnde variis excursionibus Euangelij rete in finitima mittebant, redibantque noua semper captura ditiores, ad celebrandum suis in templis eorum baptismum quos lacrifecerant, sed longe numero, sumptu, & opere aberant hæc templa à basilicis Pagodum, & Mahometi: superbis molibus, & elaborata simulachrorum enormium multitudine visendis, ex quo illa aduersus Christianos exprobratio infidelium perpes, æstimantiũ & prædicantium magnitudinem cuiusque Dei de mensura

48.
Labores, &
fructus Soc.
in Salsæti.

sura illius simulacri; & meritum illius adorandi, ex templi quo adorabatur præstantia. Quæ res neophytos luti crassioris ingenia sic turbabat ut ad eam offenderent, nutarentque in suscepta fide, ac de repetendo idolorum cultu cogitarent; alios vero nondum Christianos, exterior illa fucum oculis obducens species, retardabat summopere ab simplicitate cultus Christiani, nec tacebant Patres huius offensionis, damni- que conscij, sed querelas Goam mittebant assiduas, quæ paulatim licet, tandem omnia euicere. Nam ab Antonio Noronia Prorege, impetrauit P. Franciscus Rodriguez decretum salutare, quo vetabantur in posterum templa idolis poni, caduca vero & vetera fulcini aut refici; & frustra Brachmanes, è Salletis Goam gregatim venerunt Deorum suorum nomine, expostulantium scilicet, ac metuentium ne templorum suorum opprimerentur ruinis, aut cæli saltem iniuriis, soli pluuia ac ventis paterent; responsum tulere quale stultos decebat rogatores, quare in Salfetas reuerfi conuasare in currus, vehicula & humeros, quæ inter idola obseruatione æmulabantur singulari, secedere in continentem interius, & sedes illic statuere ab Lusitanorum imperio semotas & liberas. Sed multo peius, aliquot in pagis cum iis actum est, ubi ob conscientum aduersus Christianos tumultum, pro tribunali Goæ damnati sunt, æquata solo eorum fana, & conscissi Pagodes, ipsomet arcis Racholi præfecto viro piissimo, enses ad hoc, manumque commo- dante. Exterminauit denique luem illam anno 1567. idem Noronia quem si re præterea nulla suam probasset pietatem, iure æterna maneret memoria. Verum is Indiam dum rexit, religionem sacrosanctam multis magnisque officiis tum fuit, tum latè propagauit. Fuitque hic potissimum fructus meditationum S. Ignatij, quæ Goam ex Lusitania nauigans, viginti dies, Ramiresio ductore obiuit, clausitque accuratissima retroarctæ vitæ hexomologesi, ac longe ab iis diuersum se postea præbuit qui flexo Bonæ spei cornu, quam de se cuique in Europa opinionem bonam fecerant, in oppositum flectunt; velut ethnicorum littori applicantes, desinerent esse Christiani. Conceptum in nauis virtutis propositum tenax secum in terram pertulit, ac ne qua vanesceret aut teperet, altera quaque hebdomada, confessione sacra apud eundem Ramiresium instaurata firmare consueuit. Ducentorum octoginta templorum initus numerus in tractu Salletano, quorum euersione ac ruderibus ipsorum idola sepeliuit, præter ædiculas infinitas cum suo quamque obscuri nominis Pagode, euersionis huius initium factum est à famosa, & propudiosa basilica, non tam scorto illorum antiquo, & infami dicata, quam abominandæ adoratorum eius libidini, eius enim sacrificia publicarum prostitutione fiebant meretricum, quæ illic de publico alebantur, ut promiscuæ adeuntium ad templum turpitudini seruirent. Expeditionis egregiæ auspex P. Ludouicus Goes, cum præfecto Lusitano, simulacrum gigante immanius in frustra conscindunt, basilicam subruunt; ac ne vllæ de templi prostrato cadauere flagitiosis ethnicis

ethnicis restarent ad venerationem reliquiarum, vel restituendum aliquando confiderent, eius loco crucem excelsam attollunt; quibus hostium Christi deiecta superbia; Christianorum erectus pudor, antea iacens & meticulosus, tunc alacer, triumphantique pars, cum sacras suas aedes quamlibet inopes cernerent non iam ethnicis irridendi, sed inuidendi materiam factas. Fidei porro ius non Proregis solum praesidio & auctoritate promouebant Patres, sed sua etiam, ubi Dei causa, & animarum illam exigeret, nec Euangelij tantum praeconio, sed adeundi constanter vitae periculi, quales esse decuit pastores bonos, qui oves ab se in Christi collectas, & adscriptas gregem, per sua tuentur discrimina; & quidem historiae quod ducimus solum, dabit conspiciendos lectori athletas à Societate generosos, quos martyrij vnus diuersa mors beato sine coronauit: ab iis interim de quibus agimus, nihil ultra carcerem, & vexationes, & tantillum sanguinis admisit Deus, quod minus egerent morte ad gloriam, quam ad salutem animarum, & amplificandam Ecclesiam, vita illorum egerent Christiani, Baltasari Gago feliciter obtigit ut in Saracenorum incideret manus, catena onustus Pondæ Domino sistitur, legi Christianae crudeliter infenso, sed maxime Patribus, eius propugnatoribus, & ministris, quorum opera in communi illa quam explicuimus sanorum strage, duo in cineres redacta fuerant praesentibus aliis clara.

Sed de morte quam operae praemium à barbaro illo expectat, spem solam retulit. Proregis pietas, palmae illum operatae subduxit, dum restituit libertati, interceptos enim quos Patre permutaret, minatus se ferro vlturum quicumque illorum degerent in Regis ditione, ab vltiori Patris iniuria illos deterruit: frater Petrus Alcazena, inter idolorum cultores profectus, ad neophytorum consignanda tabulis nomina, vidit sibi ad latus confici Christianum itineris sui feruidum comitem, petiturus & ipse eadem laniena, nisi conscindendo comitis corpori occupati hostes, tempus illi ad fugam praebuissent; idem P. Petrus Colazzius adiit discrimen: ex praesidio Racholensi, Curtalem contulerat sese, ut morti proximum Brachmanem viseret, & iuuaret; eo adduxit hominem, ut genitalibus ex aquis renascens, mortem aeternae vitae adeptione praereteret. Colazzius alio Brachmane populum in seditionem proritante, sagittis, & lapidibus occumbebat, nisi eius comites Christiani, excepta peltis, & corporibus propriis ab eo vulnera auertissent, saluumque tandem arci vnde exierat reddidissent. Ibidem scelesti & sacrilega natio, Christianorum viginti succendit domos, spoliatosque ipsis etiam vestibus, probro publico obiecit, hoc solum magnae gratiae imputans, quod vitam iis saluam (nam erant cognati & affines) donaret; calamitate illa ignominiosa, tristes & afflicti Patrem conueniunt, sibi sacris in rebus praepositum, qui suas eorum lacrimis, & dolore miscens, paucis illis quascumque nancisci potuit vestibus illos texit; inde consolaturus illos solidius in sacram aedem secum duxit, rem diuinam parans

coram iis facere, at ecce iisdem ab impiis nudatam omnibus dum vident, luctum ex illata Deo iniuria quàm priuatâ suâ acerbius integrant. Verum aliud Christi Sacerdoti litandum sacrum imminabat, proprio sanguine obeundum; iidem die proxime sequenti adoriuntur illum armati ethnici, iisque conterunt, & configunt plagis, vt mortuum crederent, viuum illorum ingratis seruauit Deus; Goam in linteo ab Christianis reportatus, curatione dierum quadraginta conualuit, moxque vt ingredi potuit in campum redire, ex quo faucius, & semianimis elatus fuerat; vitam pro salute animarum aut pro Christo mortem in promptu habere; vna ingrati soli cultura difficili, & maligna vehementer dolere quæ tam auare diuturnis coloni sudoribus responderet. Quod aliquando apud se tacitè dum gemens queritur, & de montis edito Curtalem spectans, sementem recogitat, tam laboriosam, tamdiu in agrum impenetrabilem frustra mitti, audit ima ex valle de repente vocem pueri incipientis, *In nomine Patris, & Filij & Spiritu sancti*, pergentisque cantu seicè pertexere reliquum doctrinæ sacrosanctæ carmen, prout ab ipso edoctus fuerat, qua voce mirè recreatus, animari se maiorem in modum persensit, ad labores in eius populi salutem fortiter integrandos, velut sibi ore, cantuque pueri significasset Deus, haudquaquam illo in cassum effundi, nomen strenui huius operarij non produunt, monumenta illorum temporum; Petrum Mascareniam posterij putarunt, sed hic anno 1571. in salsetis operam locauit, hæc autem quæ diximus, sexto supra sexagesimum gerebantur, quem Mascarenias milliaribus Goa quater mille disunctus, in tractu Celebes, & Molucis ducebat.

Erant hæc virorum eiusmodi vnica voluptates, coalescens in barbarorum mentibus quos instituerant, & adolescens fides, pietatisque Christianæ fructus edens: recreabant illos teneræ illius Christianitatis quasi primitiæ, quæ possent tamen in veteribus Christianis admirationem promereri. Nam ex neophytis complures, sacro vix balneo expiati, fiebant statim Euangelij præcones, lapsoque mox hebdomadæ spatio, chorum ad Patres ducebant vernaculis organis variarum tubarum, tibiærumque fistum & hilarem; cultu omnes decoro, sed aliquos aureis è collo torquibus insignes, omnes læto cantu baptismum poscentes, & ad eum optandum à neopytis persuasos, in quibus fuit qui vel anno tantum aliquot centena, Christi sanguine abluenda solus perduceret: agebat fere singulos hic ardor, nec prius sinebat quiescere quàm propinquos omnes ad Christum pertraxisset, sequebanturque catenatim, filij parentes, mariti vxores, sorores germani, quibus alij affinitate aut sanguine procul etiam iuncti societate fidei coniungi ambiebant, & Christi obsequio gratiaque connecti: qua in re feruidam neophytorum caritatem, mira quædam plurimum illustrarunt: fuit qui senem & moribundum patrem à lecticariis Goam portandum fatergerit, quo illic nostrorum monitis, amicorum hortatu, populi apud illum rationibus, precibus

cibus apud Deum reuocaretur ab inferis, quò præcipitabat miser, autis obstinans erroribus immori. Magno erat quibusdam redimenda ad Christum conuersio, patebant iniuriis & conuitiis vulgi, vexationibus parentum, vulneribus, fustibus, domo extrudebantur, eiurabantur à patribus filij, sorores à fratribus, destituebantur in publico, nemine si contingeret ægrotare, opis aliquid conferente; aut panem famelicis porrigente, cogebantur ergo deserta patria, & paterno lare, aliò commigrare vbi meritoriam locarent operam, vel se dominis in seruos manciparent, quæ ipsi omnia ingenti animo mallebant perpeti, vitæque adeò iacturam, (vitam enim quibusdam eripuerunt Saraceni) quàm spebus excidere præmiorum quæ certo norant in cælo sibi reposita: pergebant itaque nihilo timidus, centum oculis ethnicos scrutari, & vbi-cumque comperissent reuerentiam idolo adhiberi, indicium illico Patrum cuiuspiam faciebant, præbantque illi ad rei domum, vbi pagodibus frustatim comminutis, dominum ædium, & quorquod adstarent superstitionis impiæ conscios, Goam vinctos trahebant, pœnas lege sancitas luituros. Rescitum eorum indagine, numerum simulachrorum grandem, subterraneis latebris sepultum à Brachmanis, Pagodem præferentim, Gounatum nomine, insignem à quo etiam tutelari & patre Goam dictam volebant, cum iis P. Almeida refodit eam luem, obrutisque minutim idolis, eorum puluerem in auras sparsit, noctu Goa, Chorano, & Diuare insulis tacito remigio continenti Sallerarum, & Bardes applicabant, & nominatioribus idolis, haud sine præsentis vitæ discrimine suo fano detractis, & dispulueratis, loca eorum sacra, vaccinis carnis profanabant, quas pro diuinis Brachmanes venerantur, cumque offensi dedecore barbari, vindictam molirentur, excubabant ad cruces egregiè armati in omnem incursum neophyti, expediti ad omnem iniuriam, proprio sanguine ab iis defendendam. Alloquebantur Patres interdum de genibus, sublatisque in cælum manibus, quod cum facere varentur, aiebant, se illos non posse parcius honorare qui sibi auctores salutis extitissent, nec sinebant illos, ethnicorum, Maurorumue confinia ingredi nisi sua septos custodia: ex quo primum diuino prodierant balneo, instinctu statim hospitij & benignitatis in pauperes ferebantur, sic vt pagi recens baptismo tincti, quandoque mutati noscomiis viderentur, domo quaque commoda vel egente Christianis pauperibus aperta, inualuerat in multis pietatis genus aduersus Deiparam vt noctem Dominico præuiam, ad fores eius templi dormirent, alios pudebat in extremis iacentes, regem omnium Christum sua tuguria subire; volebant à vespillonibus aut lecticariis in templum deferri ad sacrum Viaticum, & fuit qui coram altari illic animam efflaret. Brachmanum quos Euangelij lux altè infuderat, quidam in magna templi frequentia, è loce eminenti, veniam petiere, peremptarum à se animarum, superbo, & auaro, mendaciorum, & fraudum præconio: alios itidem Brachmanes pius feruor in certamen agebat contra suos olim collegas, & socios,

quibus loco ut maxime frequenti, & publico, sua obiectabant flagitia, & fallendi artes, ex quo ad mentem frugemque alij redibant; clauderant alij oculos & aures bene monentibus, & erubescerent, execrati- que populo abibant. Vnus suo in oppido perhonestus, mercedem hanc sui erga Christum amoris & studij petiit ad nobilitatis suae incrementum, ut ex officio lege sibi perpetua tributo, exeuntibus e Christi lauacro pauperibus, sua ipse manu indueret calceos, & aptaret; quod tam alacriter diligenterque peragebat, velut miseris illis humilitatis obsequium non praestaret, sed delato sibi ab regni primotibus honorifico munere frueretur. Postremo de pueris baptismo recens adoptatis, & eorum virtute minime puerili nec pauciora supperent, nec minora; omnium instar sit, venisse ethnicos, etiam ex Brachmanis, qui nostris Patri- bus suos traderent filios, adderentque, hunc, Pater, improbum, & per- uicacem filium tibi dono, fac tu illum Christianum; malo tuum esse ac bonum, quam meum, & improbum; tanta vis erat primigeniae Baptismi gratiae, haustaeque ab nostris Patribus disciplinae, iidem quin etiam, ut de viris aiebam, repente ex discipulis magistri, percepta nuper fidei arcana, certatim alios docebant, pugnabantque insonti aemulatione illorum numero quos sacris tingendos adducebant inuicem superare, quod Patrum molestias incredibili diluebat consolatione, dum aduentan- tes conspicerent, cum sua quemque sex eiusdem aetatis aut plurium tur- ma, quos ab se fidei edoctos rudimenta, canentes, & alacres, poscen- tesque baptismum, Patribus stabant; quodque magis mirere, inductos etiam ad fugam, & relinquendos cum domo parentes, ipsamque pa- triam; nisi, quod saepius accidit, ipsi quoque parentes, conuerterentur a filiis. De his enim Goam inrerrogaturi quid rei sit veniant, vident- que illos expectatione baptismi tam alacres, audiunt vero (quod primum iis praelegitur) de tormentis eorum narrantes, quoscumque extra Chri- sti legem mors deprehenderit, flectit scilicet tenere, metu simul, & af- fectu permoti; manentque vltro in Schola eadem cathecumenorum, fidei tiro- nes, & condiscipuli filiorum: quibus autem modis, & praeter solitum quam miris, quosdam ex tenebris, in lucem Deus educeret, praesertim nonnullos conditione singulari, spectabiles res est propter efficientiam diuinam in iis gratiae stupendam, quae nostros caelestibus im- plebat delitiis: prolixi fuerit, nec necessarij operis, ire per singulos; pau- cos seligam scitu digniores.

49.
Conuer-
siones mirabi-
les, & singu-
lares.

In his primi veniunt senes duo, quos inde scribit ex Patribus non ne- mo, aetate canitie, orisque totius venerabili grauitate Enochum & Eliam referre potuisse, alter fuit annorum centum & viginti; duorum & triginta supra centum alter; Goam vterque recolebat sub imperio triplici vidisse, regum Canarinorum, post Maurorum, Albuchercij demum a quo Lusitanicae coronae inserta est. Fortunatum hoc decepitoru par baptismo se obtulit, nostroru manibus lustrantur, vniuerso plaudente populo, gaudenteque, annos quinquaginta & ducentos in iis quodammodo expiari;